

Målnummer:	1126-93	Avdelning:	3
Avgörandedatum:	1994-02-03		
Rubrik:	Fråga om den skattemässiga behandlingen av s.k. aktieindexobligation som förvärvas och avyttras av fysisk person (I) och av aktiebolag (II). Förhandsbesked ang. inkomstskatt m.m.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• 24 § kommunalskattelagen (1928:370)• 27 § 1 mom. och 2 mom., 29 § 1 mom. och 2 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt• Punkt 5 av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt		
Rättsfall:	<ul style="list-style-type: none">• RÅ 1972 ref. 51• RÅ 1986 ref. 51• RÅ 1988 ref. 2• jfr. även RÅ 1994 ref. 19		

REFERAT

I.

I ansökan hos Skatterättsnämnden om förhandsbesked anförde X i huvudsak följande: X hade investerat och avsåg att framdeles investera i en treårig aktieindexobligation utgiven av Skandinaviska Enskilda Banken. Den ifrågavarande aktieindexobligationen var ett löpande skuldebrev emitterat av banken i svenska kronor. Emissionskursen var 100 procent av nominellt belopp. Det nominella beloppet av Skandinaviska Enskilda Bankens aktieindexobligationslån om 130 600 000 kr representerades av obligationer i valören 50 000 kr eller högre valör jämnt delbar med 50 000 kr. Lånets löptid var tre år. Aktieindexobligationen löpte utan ränta. I stället hade placeraren möjlighet att på återbetalningsdagen utöver nominellt belopp erhålla ett belopp kopplat till eventuell värdetillväxt av Standard & Poor's 500 Composit Stock Price Index (S&P 500 Index) över perioden. - S&P 500 Index sattes samman och publicerades av Standard & Poor's och avsåg att spegla utvecklingen på USA:s aktiemarknad. Värdet på S&P 500 beräknades utifrån

det sammanlagda värdet på 500 av Standard & Poor's utvalda aktier. - På återbetalningsdagen den 31 januari 1995 återbetalades lånet med nominellt belopp samt därutöver, för det fall slutindex översteg startindex, ett belopp beräknat på följande sätt

$$\text{nominellt belopp} \times (uf (I_s - I_e))$$

I_e

där I_e = startindex, I_s = slutindex och

uf = uppräkningsfaktorn.

Med uppräkningsfaktor avsågs den av banken på fastställeldagen för startindex fastställda faktorn med vilken en eventuell procentuell uppgång av index skulle multipliceras. Denna hade fastställts till 1,5. Placeraren deltog således med 150 procent i eventuell uppgång av S&P 500 Index. Om placeraren köpte en aktieindexobligation för 1 mkr och S&P 500 Index gick upp med 50 procent på 3 år så betalade banken på slutdagen ut 1,75 mkr till innehavaren av obligationen, dvs. nominellt belopp samt därutöver indexökningen multiplicerad med 1,5. Slutindex fastställdes den 9 januari 1995. - Aktieindexobligationerna var registrerade hos Värdepapperscentralen VPC AB.

Skandinaviska Enskilda Banken hade ansökt om registrering av lånet hos Stockholms fondbörs. Registrering torde ske på Stockholms fondbörs officiella månatliga kurslista för obligationer. På denna lista förekom endast ställda köpkurser som inte baserades på verkliga avslut. Vidare avsåg banken att under normala marknadsförhållanden på förfrågan ställa köpkurs och om så var möjligt även säljkurs på aktieindexobligationerna. Någon regelbunden handel med aktieindexobligationerna förväntades inte ske. -

Frågor - 1. Skulle aktieindexobligationen beskattas enligt reglerna i 27 § 1 mom. lagen (1947:576) om statlig

inkomstskatt (SIL) eller enligt reglerna för fordringar i 29 § 1 och 2 mom. SIL? - 2. Var aktieindexobligationen att anse som marknadsnoterad enligt definitionen i 27 § 2 mom. andra stycket SIL alternativt enligt 29 § 2 mom. SIL? - 3. Om han förvärvat aktieindexobligationen av emitterande bank till nominellt belopp och behöll obligationen till inlösen skulle det belopp han erhöll på slutdagen - utöver nominellt belopp - beskattas som reavinst eller som ränta? - 4. Om han förvärvat aktieindexobligationen av emitterande bank till nominellt belopp och avyttrade obligationen under löptiden till tredje man skulle det belopp han erhöll som översteg nominellt belopp beskattas som reavinst eller som ränta? - 4 b) Blev svaret på fråga 4 annorlunda om han avyttrade obligationen under löptiden men efter fastställsedagen för slutindex? - 4 c) Blev svaren på frågorna 4 och 4 b) annorlunda om avyttring skedde till emitterande bank? - 5. Hur skulle beskattning ske om han förvärvade aktieindexobligationen av emitterande bank till nominellt belopp och avyttrade obligationen under löptiden till tredje man för belopp som understeg av honom erlagt belopp? - 5 b) Blev svaret på fråga 5 annorlunda om avyttring skedde under löptiden men efter fastställsedagen för slutindex? - 5 c) Blev svaren på frågorna 5 och 5 b) annorlunda om avyttring skedde till emitterande bank? - 6. Hur skulle beskattning ske om han förvärvade aktieindexobligationen på marknaden av tredje man för ett belopp som översteg nominellt belopp och sedan behöll den till inlösen, varvid han erhöll ett högre belopp än han själv betalt? - 6 b) Blev svaret på fråga 6 annorlunda om avyttring skedde till tredje man före inlösen? - 7. Hur skulle beskattning ske om han förvärvade aktieindexobligationen på marknaden av tredje man för ett

belopp som översteg nominellt belopp och sedan behöll den till inlösen, varvid han erhöll ett lägre belopp än han själv betalt för obligationen men ändå över det nominella beloppet? - 7 b) Blev svaret på fråga 7 annorlunda om avyttring skedde till tredje man före inlösen? - 8. Hur skulle beskattning ske om han förvärvade aktieindexobligationen på marknaden av tredje man till ett pris som understeg obligationens nominella belopp och sedan behöll den till inlösen varvid han erhöll a) nominellt belopp? b) mer än nominellt belopp? - 8 c) Blev svaren på frågorna 8 a) och 8 b) annorlunda om avyttring i stället skedde till tredje man före inlösen? - 9. Efter vilka principer skulle aktieindexobligationen förmögenhetsbeskattas?

Skatterättsnämnden (1993-02-11, Sandström, ordföranden, Wingren, Colver, Lindström, Nord, Qwerin, Rosen) yttrade: Fråga 1 - Aktieindexobligationen är ett sådant finansiellt instrument som avses i 27 § 1 mom. SIL. - Motivering. - Aktieindexobligation tillhör inte de i 27 § 1 mom. SIL

särskilt angivna finansiella instrumenten. Till konstruktion och verkningssätt företer emellertid obligationen likheter med flera av de instrument som nämns i momentet. Obligationen bör därför behandlas på samma sätt som dessa instrument. - Fråga 2 - Aktieindexobligationen är inte marknadsnoterad enligt 27 § 2 mom. andra stycket SIL.

- Motivering. - Aktieindexobligationen är inregistrerad vid Stockholms fondbörs enligt bestämmelserna i lagen

(1979:749) om Stockholms fondbörs och i förordningen (1979:996) om Stockholms fondbörs (lagen och förordningen har upphävts genom SFS 1992:543 och 561). Obligationen finns upptagen på börsens officiella månatliga kurslista för obligationer. Någon handel med obligationen vid börsen förekommer inte. På listan noteras inte betalkurser eller omsättning för obligationen. Däremot förekommer köpkurser. I syfte att möjliggöra uppgörelser mellan innehavare av aktieindexobligationer och personer som vill förvärva

sådana obligationer förmedlar Skandinaviska Enskilda Banken kurser som obligationsinnehavare är beredda att sälja för respektive presumtiva köpare är beredda att betala eller som banken på egen hand räknar fram. Banken förmedlar köp och försäljningar på löpande basis. Vad banken känner till har hittills ca 30 avslut förekommit. - Enligt 27 § 2 mom. andra stycket SIL får anskaffningsvärdet för finansiella instrument som avses i 27 § 1 mom. SIL (dock inte optioner och terminer) bestämmas schablonmässigt. Förutsättningen är att instrumentet är marknadsnoterat, dvs. "föremål för notering på inländsk eller utländsk börs eller annan kontinuerlig notering av marknadsmässig omsättning, som är allmänt tillgänglig". - Den omständigheten att någon börshandel med instrumentet inte förekommer utesluter alltså inte i sig att obligationen kan anses vara marknadsnoterad. Av de i ärendet lämnade uppgifterna framgår emellertid att det hittills inte förekommit några sådana noteringar om avslut m.m. som förutsätts i 27 § 2 mom. andra stycket SIL. Aktieindexobligationen uppfyller därför inte de krav som ställs på ett instrument för att det skall anses vara marknadsnoterat. - Frågorna 3, 4, 4b, 4c, 5, 5b, 5c, 6, 6b, 7, 7b, 8a, 8b och 8c - Reglerna om reavinst och reaförlust är tillämpliga. Någon beskattning

eller avdragsrätt som för ränta aktualiseras inte. -

Motivering. - Vad gäller frågorna 3, 4, 4b, 4c, 5, 5b, 5c, 6, 6b, 7 och 7b är värdeförändringen mellan tidpunkten för förvärvet och den tidpunkt då innehavet upphör inte så

förutsebar att den kan hänföras till ränta. I stället skall reglerna om reavinst och reaförlust tillämpas. - Enligt förutsättningarna för frågorna 8a, 8b och 8c förvärvas aktieindexobligationen för ett belopp som understiger det garanterade inlösenbeloppet. Behålls obligationen till inlösen kan det därför ligga nära till hands att behandla en värdestegring upp till detta belopp som ränta (jfr RÅ

1988 ref. 2). Det finns vidare skäl att behandla en vid förvärvet beräknad och sedermera realiserad värdestegring vid en avyttring till tredje man på motsvarande sätt. Någon praxis på området som ger belägg för att beskattning som för ränta skall ske i det fallet finns emellertid inte. - I det skattesystem som gäller fr.o.m. 1992 års taxering tillämpas vid reavinstbeskattningen den s.k. genomsnittsmetoden (27 § 2 mom. första stycket SIL). Har ett finansiellt instrument avyttrats görs inget försök att fastställa den "verkliga" anskaffningsutgiften för just det instrumentet. I stället beräknas det genomsnittliga anskaffningsvärdet för samtliga finansiella instrument av samma slag och sort på grundval av faktiska anskaffningsutgifter och med hänsyn till inträffade förändringar beträffande innehavet. - I fråga om obligationer där avkastning helt eller delvis utgår i form av en förutsebar värdestegring kan den kollektiva beräkning som genomsnittsmetoden förutsätter inte utan vidare förenas med en separat räntebeskattning av varje individuellt instrument för sig. Har exempelvis en del av ett innehav avyttrats måste en eventuell räntebeskattning fortsättningsvis, på samma sätt som reavinstbeskattningen, knyta an inte till individuella instrument utan till ett instrument förvärvat till genomsnittspris. Det belopp som tas till beskattning vid en inlösen eller avyttring till tredje man kan därmed snarare ses som en av reavinstreglerna dikterad restpost än som, helt eller delvis, en ränta eller annan löpande avkastning på en placering. Vid en eventuell samtidig tillämpning av rea- och ränteregler kan särskilda problem uppkomma om instrument förvärvats till kurs såväl under som över den garanterade inlösenkursen. Vad gäller det i ärendet

aktuella instrumentet tillkommer att en vid förvärvet
erlagd överkurs inte har karaktär av räntekostnad vilket i
sig - om innehavet avser också obligationer som förvärvats
till underkurs - omöjliggör en samtidig tillämpning av
rea- och räntereglerna. Av bl.a. systematiska skäl bör en
räntebeskattning inte komma i fråga ens i det fall att
innehavet avser endast en enstaka till underkurs förvärvad
aktieindexobligation. - Oavsett vilken bedömning som skulle
ha gjorts vid en tillämpning av äldre skatteregler är
nämndens uppfattning att en räntebeskattning av den av X
förvärvade aktieindexobligationen inte är förenlig med den
vid reavinstbeskattningen numera tillämpade
genomsnittsmetoden. - Fråga 9 - Aktieindexobligationen skall - med tillämpning
av punkt 5 sista stycket av
anvisningarna till 3 och 4 §§ i den upphävda lagen
(1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, SFL - tas upp till
det pris som kan påräknas vid en försäljning under normala
förhållanden. - Motivering. - I punkt 5 av anvisningarna till 3 och 4 §§ SFL finns
värderingsregler för aktier och
andra värdepapper (SFL har upphävts genom SFS 1991:1850 men
tillämpas alltjämt; jfr också SFS 1992:1489). I fråga om
andra värdepapper än aktier som omsätts marknadsmässigt och
är av det slag som anges i 27 § 1 mom. SIL skall 75 procent
av det noterade värdet tas upp vid förmögenhetsberäkningen
(första stycket avd. anvisningspunkten). - De uppgifter
som lämnats om aktieindexobligationen (jfr motiveringen
till svaret på fråga 2) ger vid handen att denna inte varit
föremål för någon marknadsmässig omsättning. Den här
refererade bestämmelsen är därför inte tillämplig. I
stället skall sista stycket av anvisningspunkten tillämpas.
Det innebär att obligationen skall tas upp till det pris
som kan påräknas vid en försäljning under normala
förhållanden.

Ledamoten Virin var skiljaktig i vad avsåg svaren på frågorna 2 och 9 samt beträffande motiveringen av

svaret på frågorna 3, 4, 4b, 4c, 5, 5b, 5c, 6, 6b, 7, 7b, 8a, 8b och 8c och anförde: - Enligt min mening är aktieindexobligationen att anse som marknadsnoterad enligt 27 § 2 mom. andra stycket SIL och skall - med tillämpning av punkt 5 första stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§ SFL - tas upp till 75 procent av det noterade värdet. Jag anser att frågorna 2 och 9 skulle ha besvarats i enlighet härmed. -

Aktieindexobligationen är inregistrerad vid Stockholms fondbörs enligt bestämmelserna i lagen (1979:749) om Stockholms fondbörs och i förordningen (1979:996) om Stockholms fondbörs (lagen och förordningen har upphävts genom SFS 1992:543 och 561). Obligationen finns upptagen på börsens officiella månatliga kurslista för obligationer. Någon handel med obligationen vid börsen förekommer inte. På listan noteras inte betalkurser eller omsättning för obligationen. Däremot förekommer köpkurser. I syfte att möjliggöra uppgörelser mellan innehavare av aktieindexobligationer och personer som vill förvärva sådana obligationer förmedlar Skandinaviska Enskilda Banken kurser som obligationsinnehavare är beredda att sälja för respektive presumtiva köpare är beredda att betala eller som banken på egen hand räknar fram. Banken förmedlar köp och försäljningar på löpande basis. Vad banken känner till har hittills ca 30 avslut förekommit. - Enligt 27 § 2 mom. andra stycket SIL får anskaffningsvärdet för finansiella instrument som avses i 27 § 1 mom. SIL (dock inte optioner och terminer) bestämmas schablonmässigt. Förutsättningen är att instrumentet är

marknadsnoterat, dvs. "föremål för notering på inländsk eller utländsk börs eller annan kontinuerlig notering av marknadsmässig omsättning, som är allmänt tillgänglig". - Regeln är - enligt min bedömning inte utan fog - utformad på ett sådant sätt att gränserna för dess tillämpning inte tål någon formell hårddragning. Skälet till regelns utformning utvecklades i prop. 1989/90:110, s. 429 och 722-723. - Frågan vilka värdepapper som skall undantas från begränsningen av avdragsrätten till 70 procent, bör som nämnts avgöras bl.a. med hänsyn till vilka kontrollmöjligheter som finns. - I de fall det inte finns några marknadsnoteringar kan skattemyndigheterna inte kontrollera att egendomen verkligen har köpts och sålts till den kurs som den skattskyldige uppgett. Det finns inte heller samma möjligheter att upptäcka att han över huvud taget har ägt ett värdepapper.

- - - -

Här finns också definitionen av vad som avses med marknadsnoterad. Den anknyter till den definition som i dag återfinns i punkt 5 av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:576) om statlig förmögenhetsskatt. En skillnad i förhållande till definitionen i nämnda lag är att det här anges att noteringen skall vara allmänt tillgänglig. Anledningen till detta är att noteringarna hos privata kreditinstitut skall räknas som "marknadsnotering" likaväl som notering på t.ex. Stockholms fondbörs - men både skattskyldiga och taxeringsmyndigheterna måste kunna få del av noteringarna för att instrumenten skall anses

marknadsnoterade.

Det enda uttryckligen uppgivna skälet till lagregleringen är kontrollskälet. Uttryckligen anges också att "privata" noteringar skall godtas om blott noteringarna är tillgängliga för allmänheten och skattemyndigheterna. Kravet på tillgängligheten visar i själva verket att det nakna noteringskravet kan uppfattas som mycket lättuppfyllt. -

Aktieindexobligationen är föremål för notering på Stockholms fondbörs. Redan därmed uppfylles lagens krav. Hittills har också en viss omsättning förekommit under institutionell medverkan. Aktieindexobligationen är uppenbarligen avsedd för placering och omsättning på en anonym och välorganiserad placerarmarknad. De eftersträvade kontrollmöjligheterna föreligger. Att omsättningen ännu inte tagit mer omfattande proportioner kan bero på att aktieindexobligationen typiskt sett har en relativt trög värdeutveckling under löptidens början. Senare under obligationens löptid kommer följsamheten mot det aktieindex som obligationen representerar att bli större och större. Då ökar incitamenten för kortsiktiga placerare att ta positioner. Detta kan inträffa ganska tidigt under löptiden om aktieindex stiger oförmodat snabbt, och optionselementet i obligationen därigenom tidigt blir vad som brukar kallas "in the money". Sannolikheten för en mera intensiv handel med aktieindexobligationerna ökar då kraftigt. Ett annat skäl till att omsättningen varit låg kan vara att aktieindexobligationen alltjämt är ett mycket ovanligt och svårförstått instrument. Endast ett fåtal lån har hittills emitterats; samtliga under senare år.

Utomlands, där instrumentet funnit längre och också hunnit bli mera spritt mellan olika placerargrupper, är handeln följaktligen mera omfattande. - Det är dessutom väl känt att ett antal aktier på OTC-listan och O-listan i praktiken omsätts ytterst sällan utan att det för den skull ifrågasätts att de är marknadsmässigt omsatta i nu aktuella lagrums mening. Aktieindexobligationer kan försälas relativt omgående om innehavaren accepterar den vid varje tidpunkt allmänt (vid bankkontoret) tillgängliga erbjudna kursen, alternativt den indikativa köpkurs som banken har "intentionen att ställa" "baserad på obligationens teoretiska värde". Utan sådana intentioner torde ett för marknaden avsett värdepapper vara omöjligt att emittera. - Vad gäller andelar i värdepappersfonder, vilka heller aldrig ifrågasätts som marknadsmässigt omsatta finansiella instrument, förvärvas de genom att inbetalning (ofta i form av regelbundet sparande i relativt små belopp) till fonden görs, varvid nya (bråkdelar av) andelar ges ut, och avyttras de genom utbetalning från fonden av önskat belopp, varvid andelstalet (eller bråkdelar därav) går ned. Någon omsättning av andelar, dvs. överlåtelse mellan placerare förekommer över huvud taget inte. - Sammanfattningsvis är aktieindexobligationen de facto föremål för en form av notering. Noteringen sker genom Stockholms fondbörs direkta medverkan. Aktieindexobligationen är avsedd att vara ett omsättningsbart instrument på en anonym placerarmarknad vilket ändamål underlättas av att institutioner ställer köpkurser. De noteringar som förekommer är allmänt tillgängliga. Detta måste anses

vara tillräckligt för att aktieindexobligationen skall uppfylla kraven enligt såväl 27 § 2 mom. andra stycket SIL som punkt 5 första stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§ SFL. - I övrigt vill jag till skillnad mot majoriteten motivera mitt ställningstagande på följande sätt. - Frågorna 3, 4, 4b, 4c, 5, 5b, 5c, 6, 6b, 7 och 7b - Värdeförändringen mellan tidpunkten för förvärvet av aktieindexobligationen och den tidpunkt

då innehavet upphör är beroende av förändringar i värdet av de aktier som ingår i tillämpligt aktieindex. Värdeförändringen beror inte på och kan inte beräknas på grundval av låneavtalet. Sådana värdeförändringar utgör kapitalvinster och kapitalförluster och beskattas enligt reavinstreglerna (jfr prop. 1989/90:110, avsnitt 6.6.1 s. 459). -

Frågorna 8a, 8b och 8c - Vad jag anfört under motiveringen till fråga 3 m.fl. gäller även för det

fall att en obligation förvärvats under sitt nominella värde. Inte heller i den situationen med en för förvärvaren helt säkerställd inkomst motsvaras värdestegringen av någon finansiell kostnad (ränta) för obligationens utfärdare. Värdestegringen innebär endast en återvinning av en tidigare innehavares realisationsförlust, som i sin tur kan ha berott på en nedgång i det aktieindex, vartill lånets återbetalningsbelopp knutits eller till risken för att obligationsutfärdaren inte kommer att kunna infria sitt åtagande att återbetala obligationslånets nominella belopp, dvs. omständigheter som inte motsvaras av någon finansiell kostnad (ränta) för obligationsutfärdaren. Inte heller denna värdeförändring beror på eller kan beräknas på grundval av låneavtalet. Återvinningen utgör inte ränta i ekonomisk mening. I avsaknad av reglering som

skulle kunna ge utrymme för annan bedömning i skattehänseende och då principen om symmetrisk behandling av transaktioner - bl.a. i avsikt att förhindra skattearbitrage - genomsyrar 1990 års skattereform, anser jag att även "säkerställd" värdestegring i ett fall som detta skall beskattas enligt reglerna för reavinst och inte som ränta och liknande avkastning.

Riksskatteverket och X överklagade och yrkade att Regeringsrätten skulle ändra förhandsbeskedet och förklara att aktieindexobligationen var att anse som marknadsnoterad (fråga 2) och att obligationen vid förmögenhetstaxeringen skulle tas upp till 75 procent av det noterade värdet enligt bestämmelserna i punkt 5 första stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt (fråga 9).

Riksskatteverket yrkade vidare att förhandsbeskedet även i övrigt skulle ändras så att det överensstämde med den uppfattning som verket gett uttryck för hos Skatterättsnämnden, vilket innebar i huvudsak att räntebeskattning kunde aktualiseras vid inlösen av obligationen, vid avyttring av obligationen under löptiden till emitterande bank (förtida inlösen) och - i princip - vid avyttring till tredje man efter dagen för fastställelse av slutindex (frågorna 3-8).

X bestred bifall till Riksskatteverkets ändringsyrkande såvitt avsåg frågorna 3-8.

Regeringsrätten (1994-02-03, Björne, Tottie, Dahlman, Werner, Swartling) gjorde samma bedömning som Skatterättsnämnden beträffande de frågor som överklagats

och fastställde nämndens förhandsbesked i denna del.

II.

I ansökan hos Skatterättsnämnden om förhandsbesked anförde

Y AB i huvudsak följande: Sökandebolaget bedrev uthyrning av lokaler och finansiell förvaltning. Bolaget hade investerat och avsåg att framdeles investera i en treårig aktieindexobligation utgiven av Skandinaviska Enskilda Banken. (Villkoren för obligationslånet beskrivs i X:s ansökan i I.)

Frågor - 1. Skulle aktieindexobligationen beskattas enligt reglerna i 27 § 1 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt (SIL) eller enligt reglerna för fordringar i 29 § 1 och 2 mom. SIL? - 2. Var aktieindexobligationen att anse som marknadsnoterad enligt definitionen i 27 § 2 mom. andra stycket SIL alternativt enligt 29 § 2 mom. SIL? - 3. Om bolaget förvärvat aktieindexobligationen av emitterande bank till nominellt belopp och behöll obligationen till inlösen skulle det belopp bolaget erhöll på slutdagen - utöver nominellt belopp - beskattas som reavinst eller som ränta? - 3 b) Om någon del skulle beskattas som ränta - vid vilken tidpunkt och efter vilka beräkningsgrunder skulle beskattning ske? - 4. Om bolaget förvärvat aktieindexobligationen av emitterande bank till nominellt belopp och avyttrade obligationen under löptiden till tredje man skulle det belopp bolaget erhöll som översteg nominellt belopp beskattas som reavinst eller som ränta? - 4 b) Blev svaret på fråga 4 annorlunda om bolaget avyttrade obligationen under löptiden men efter fastställsedagen för slutindex? - 4 c) Blev svaren på frågorna 4 och 4 b) annorlunda om avyttring skedde till emitterande bank? - 4 d) Om någon del skulle beskattas som ränta - vid vilken tidpunkt och efter vilka beräkningsgrunder skulle beskattning ske? - 5. Hur skulle beskattning ske om bolaget förvärvade aktieindexobligationen av emitterande bank till nominellt belopp och avyttrade obligationen under löptiden till tredje man för belopp som understeg av bolaget erlagt

belopp? - 5 b) Blev svaret på fråga 5 annorlunda om avyttring skedde under löptiden men efter fastställsedagen för slutindex? - 5 c) Blev svaren på frågorna 5 och 5 b) annorlunda om avyttring skedde till emitterande bank? - 6. Hur skulle beskattning ske om bolaget förvärvade aktieindexobligationen på marknaden av tredje man för ett belopp som översteg nominellt belopp och sedan behöll den till inlösen, varvid bolaget erhöll ett högre belopp än bolaget betalt? - 6 b) Blev svaret på fråga 6 annorlunda om avyttring skedde till tredje man före inlösen? - 6 c) Hade bolaget rätt till avdrag för någon del av erlagd köpeskilling såsom för utgiven räntekompensation? - 6 d) Kunde någon beskattning såsom för ränteintäkt aktualiseras under bolagets innehavstid? Hur skulle då denna beräknas? - 7. Hur skulle beskattning ske om bolaget förvärvade aktieindexobligationen på marknaden av tredje man för ett belopp som översteg nominellt belopp och sedan behöll den till inlösen, varvid bolaget erhöll ett lägre belopp än bolaget betalt för obligationen men ändå över det nominella beloppet? - 7 b) Blev svaret på fråga 7 annorlunda om avyttring skedde till tredje man före inlösen? - 8. Hur skulle beskattning ske om bolaget förvärvade aktieindexobligationen på marknaden av tredje man till ett pris som understeg obligationens nominella belopp och sedan behöll den till inlösen varvid bolaget erhöll - a) nominellt belopp? - b) mer än nominellt belopp? - 8 c) Blev svaren på frågorna 8 a) och 8 b) annorlunda om avyttring i stället skedde till tredje man före inlösen? - 8 d) Kunde beskattning såsom för ränteintäkt under bolagets innehavstid aktualiseras?

Skatterättsnämnden (1993-02-11, Sandström, ordförande, Lindström, Nord, Qwerin, Rosen) yttrade: Fråga 1 - Aktieindexobligationen är ett sådant finansiellt instrument

som avses i 27 § 1 mom. SIL. - Motivering. - Aktieindexobligationen tillhör inte de i 27 § 1 mom. SIL

särskilt angivna finansiella instrumenten. Till

konstruktion och verkningsätt företer emellertid

obligationen likheter med flera av de instrument som nämns

i momentet. Obligationen bör därför behandlas på samma sätt

som dessa instrument. - Fråga 2 - Aktieindexobligationen är inte marknadsnoterad enligt 27 § 2 mom. andra stycket SIL.

- Motivering. - Aktieindexobligationen är inregistrerad vid Stockholms fondbörs enligt bestämmelserna i lagen

(1979:749) om Stockholms fondbörs och förordningen

(1979:996) om Stockholms fondbörs (lagen och förordningen

har upphävts genom SFS 1992:543 och 561). Obligationen

finns upptagen på börsens officiella månatliga kurslista

för obligationer. Någon handel med obligationen vid börsen

förekommer inte. På listan noteras inte betalkurser eller

omsättning för obligationen. Däremot förekommer köpkurser.

I syfte att möjliggöra uppgörelser mellan innehavare av

aktieindexobligationer och personer som vill förvärva

sådana obligationer förmedlar Skandinaviska Enskilda Banken

kurser som obligationsinnehavare är beredda att sälja för

respektive presumtiva köpare är beredda att betala eller

som banken på egen hand räknar fram. Banken förmedlar köp

och försäljningar på löpande basis. Vad banken känner till

har hittills ca 30 avslut förekommit. - Enligt 27 § 2 mom.

andra stycket SIL får anskaffningsvärdet för finansiella

instrument som avses i 27 § 1 mom. SIL (dock inte optioner

och terminer) bestämmas schablonmässigt. Förutsättningen är

att instrumentet är marknadsnoterat, dvs. "föremål för

notering på inländsk eller utländsk börs eller annan

kontinuerlig notering av marknadsmässig omsättning, som är

allmänt tillgänglig". - Den omständigheten att någon

börshandel med instrumentet inte förekommer utesluter

alltså inte i sig att obligationen kan anses vara

marknadsnoterad. Av de i ärendet lämnade uppgifterna framgår emellertid att det hittills inte förekommit några sådana noteringar om avslut m.m. som förutsätts i 27 § 2 mom. andra stycket SIL. Aktieindexobligationen uppfyller därför inte de krav som ställs på ett instrument för att det skall anses vara marknadsnoterat. - Frågorna 3, 4, 4b, 4c, 5, 5b, 5c, 6, 6b, 6c, 6d, 7, 7b, 8a, 8b, 8c och 8d - Reglerna om reavinst och reaförlust är tillämpliga. Någon beskattning eller avdragsrätt som för ränta aktualiseras inte. - Motivering. - Vad gäller frågorna 3, 4, 4b, 4c, 5, 5b, 5c, 6, 6b, 6c, 6d, 7 och 7b är värdeförändringen mellan tidpunkten för förvärvet och den tidpunkt då innehavet upphör inte så förutsebar att den kan hänföras till ränta. I stället skall reglerna om reavinst och reaförlust tillämpas. - Enligt förutsättningarna för frågorna 8a, 8b, 8c och 8d förvärvas aktieindexobligationen för ett belopp som understiger det garanterade inlösenbeloppet. Vad saken gäller är om den vid förvärvet påräkneliga värdestegringen i bokföringshänseende - och därmed eventuellt också i skattehänseende - skall behandlas som ränta (löpande avkastning). - Bokföringsnämnden (BFN) har gett ut ett uttalande (BFN U 92:3) om redovisningen av s.k. nollkuponobligationer, dvs. värdepapper där hela räntan betalas ut när obligationen löses in. BFN:s uttalande avser såväl det fall att obligationen i redovisningshänseende behandlas som omsättningstillgång som det fall att den behandlas som anläggningstillgång. - BFN:s uppfattning är att underkursen skall ses som en från början känd inkomst som skall periodiseras så att en konstant förräntning (effektiv ränta) på innehavet erhålls över löptiden (att obligationen kan komma att avyttras före inlösen ändrar inte saken). BFN förordar att det i balansräkningen bokförda värdet på obligationen (varmed torde avses obligationens anskaffningsvärde) successivt ökas med

upplupen ränta. Det är enligt BFN också förenligt med god redovisningssed att redovisa den upplupna räntan under rubriken Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter. Med det redovisningssättet ändras inte obligationens anskaffningsvärde. - Den skattemässiga inkomstberäkningen för bolaget skall ske enligt bokföringsmässiga grunder (24 § kommunalskattelagen /1928:370/, KL) - i den mån dessa inte strider mot bestämmelserna i KL - och på grundval av bolagets bokföring (punkt 1 första stycket av anvisningarna till paragrafen). Räntor skall i princip hänföras till det år på vilket de belöper (tredje stycket av anvisningspunkten). I fråga om s.k. reatillgångar (tillgångar för vilka vid en avyttring vinsten och inte vederlaget utgör intäkt av näringsverksamhet) är den redovisningsmässiga behandlingen inte alltid utslagsgivande. Av punkt 1 sista stycket av anvisningarna till 24 § KL framgår att reglerna i bl.a. 3 § 7-11 mom., 24 § 1-5 mom. och 27 § 1-4 mom. SIL gäller för sådana tillgångar. I skattehänseende är aktieindexobligationen en reatillgång hos bolaget. - Nämnden gör följande bedömning. - I den situation som avses med frågorna får obligationsförvärvaren avkastning helt eller delvis i form av en förutsebar värdestegring. Vad gäller den redovisningsmässiga behandlingen av denna värdestegring föreligger knappast någon principiell skillnad i förhållande till ett förvärv av en nollkupongsobligation. BFN:s uttalande är därför av betydelse även i fråga om aktieindexobligationer som förvärvas för pris under ett garanterat inlösenpris. Principen att underkurser bör periodiseras över löptiden har också kommit till uttryck i Redovisningsrådets rekommendation (RR 03:92) om redovisning av fordringar och skulder med hänsyn till räntevillkor och

dold räntekompensation (se särskilt punkterna 17-23 om reversfordringar och andra lånefordringar som förvärvats från annan och för vilka en väl fungerande marknad ej existerar). För den redovisningsmässiga behandlingen torde det sakna betydelse om värdestegringen har sin grund i de ursprungliga emissionsvillkoren eller i förändringar i ränteläget som inträffat efter emissionen. - För aktiebolag liksom för fysiska personer skall fr.o.m. 1992 års taxering den s.k. genomsnittsmetoden tillämpas vid reavinstbeskattningen (27 § 2 mom. första stycket SIL). Har ett finansiellt instrument avyttrats görs inget försök att fastställa den "verkliga" anskaffningsutgiften för just det instrumentet. I stället beräknas det genomsnittliga anskaffningsvärdet för samtliga instrument av samma slag och sort på grundval av faktiska anskaffningsutgifter och med hänsyn till inträffade förändringar beträffande innehavet. En fråga som aktualiseras i sammanhanget är hur genomsnittsmetoden ställer sig till en eventuell löpande beskattning av den beräknade värdestegringen, baserad på innehållet i god redovisningssed. - I fråga om obligationer där avkastning helt eller delvis utgår i form av en förutsebar värdestegring kan den kollektiva beräkning som genomsnittsmetoden förutsätter inte utan vidare förenas med en separat räntebeskattnings av varje individuellt instrument för sig. Har exempelvis en del av ett innehav avyttrats måste en eventuell räntebeskattnings fortsättningsvis, på samma sätt som reavinstbeskattningen, knyta an inte till individuella instrument utan till ett instrument förvärvat till genomsnittspris. Vid en eventuell samtidig tillämpning av rea- och räntereglerna kan särskilda problem uppkomma om instrument förvärvats till kurs såväl under som över den garanterade inlösenkursen.

Vad gäller det i ärendet aktuella instrumentet tillkommer att en vid förvärvet erlagd överkurs inte har karaktär av räntekostnad vilket i sig - om innehavet avser också instrument som förvärvats till underkurs - omöjliggör en samtidig tillämpning av rea- och räntereglerna. Av bl.a. systematiska skäl bör en räntebeskattning inte komma i fråga ens i det fall att innehavet avser endast en enstaka till underkurs förvärvad aktieindexobligation. - Oavsett vilken bedömning som skulle ha gjorts vid en tillämpning av äldre skatteregler är nämndens uppfattning att en räntebeskattning av den av bolaget förvärvade aktieindexobligationen inte är förenlig med den vid reavinstbeskattningen numera tillämpade genomsnittsmetoden.

- Frågorna 3b och 4d förfaller.

Ledamöterna Wingren och Colver var med instämmande av nämndens sekreterare Roupe skiljaktiga såvitt gällde motiveringen av svaret på frågorna 8a, 8b, 8c och 8d

och anförde följande: - Vi delar majoritetens bedömning utom i vad avser det som anføres i

motiveringen under Frågorna 3, 4, 4b, 4c, 5, 5b, 5c, 6, 6b, 6c, 6d, 7, 7b, 8a, 8b, 8c och 8d efter stycket "Nämnden gör följande bedömning." och före det stycke

som börjar "För aktiebolag liksom" där enligt vår mening istället följande hade bort anföras. - När det vid en beräkning enligt bokföringsmässiga grunder gäller att hänföra en inkomst, som ännu inte har uppburits kontant eller eljest kommit den skattskyldige tillhanda, till det år på vilket den faktiskt belöper förutsätts att inkomsten är känd såväl till sin storlek som till sin karaktär. - Den ifrågavarande obligationen kan enligt förutsättningarna för förhandsbeskedet överlåtas. Om en avyttring sker av en sådan överlåtbar obligation utgiven till underkurs före inlösentillfället är den

vinst som uppkommer inte förutsebar - den kan påverkas av t.ex. förändrad solvens hos låntagaren, förändrat allmänt ränteläge och liknande omständigheter som påverkar kursställningen av obligationen vid avyttringstillfället. En vinst vid avyttringen torde därför - i motsats till vad som gäller vid en inlösen - i normalfallet inte vara att hänföra till ränta. Visserligen har i ett fall vinst vid avyttring av räntelös fordran utgiven till underkurs (finansväxel) behandlats som ränta (jfr RÅ 1972 ref. 51) men i det fallet var det fråga om en fordran med kort löptid och en avyttring till den bank som förmedlat lånet varför det speciella fallet torde ha ansetts som en förtida inlösen. - Storleken och karaktären av den inkomst som utgör skillnadsbelopp mellan vad bolaget erhåller för obligationen och vad som lämnats som vederlag vid förvärvet av denna är konstaterad först vid en realisation i form av inlösen eller avyttring. Av bestämmelserna om redovisning av inkomst till beskattning enligt bokföringsmässiga grunder kan inte - oavsett om obligationen är en anläggnings- eller omsättningstillgång - anses följa skyldighet att genom uppskrivning av en värdeökning eller på annat sätt under innehavstiden redovisa inkomst av innehavet. Härtill leder inte heller BFN:s ovannämnda uttalande. Dessutom är följande att beakta.

Ledamoten Virin var skiljaktig i vad avsåg svaret på fråga 2 samt beträffande motiveringen av svaren på

frågorna 3, 4, 4b, 4c, 5, 5b, 5c, 6, 6b, 6c, 6d, 7,

7b, 8a, 8b, 8c och 8d och anförde följande. - Enligt

min mening är aktieindexobligationen att anse som

marknadsnoterad enligt 27 § 2 mom. andra stycket SIL.

- Aktieindexobligationen är inregistrerad vid

Stockholms fondbörs enligt bestämmelserna i lagen (1979:749) om Stockholms fondbörs och förordningen (1979:996) om Stockholms fondbörs (lagen och förordningen har upphävts genom SFS 1992:543 och 561). Obligationen finns upptagen på börsens officiella månatliga kurslista för obligationer. Någon handel med obligationen vid börsen förekommer inte. På listan noteras inte betalkurser eller omsättning för obligationen. Däremot förekommer köpkurser. I syfte att möjliggöra uppgörelser mellan innehavare av aktieindexobligationer och personer som vill förvärva sådana obligationer förmedlar Skandinaviska Enskilda banken kurser som obligationsinnehavare är beredda att sälja för respektive presumtiva köpare är beredda att betala eller som banken på egen hand räknar fram. Banken förmedlar köp och försäljningar på löpande basis. Vad banken känner till har hittills ca 30 avslut förekommit. - Enligt 27 § 2 mom. andra stycket SIL får anskaffningsvärdet för finansiella instrument som avses i 27 § 1 mom. SIL (dock inte optioner och terminer) bestämmas schablonmässigt. Förutsättningen är att instrumentet är marknadsnoterat, dvs. "föremål för notering på inländsk eller utländsk börs eller annan kontinuerlig notering av marknadsmässig omsättning, som är allmänt tillgänglig". - Regeln är - enligt min bedömning inte utan fog - utformad på ett sådant sätt att gränserna för dess tillämpning inte tål någon formell hårddragning. Skälet till regelns utformning utvecklades i prop. 1989/90:110, s. 429 och 722-723. Frågan vilka värdepapper som skall undantas från begränsningen av avdragsrätten till 70 procent,

bör som nämnts avgöras bl.a. med hänsyn till vilka kontrollmöjligheter som finns.

I de fall det inte finns några marknadsnoteringar kan skattemyndigheterna inte kontrollera att egendomen verkligen har köpts och sålts till den kurs som den skattskyldige uppgett. Det finns inte heller samma möjligheter att upptäcka att han över huvud taget har ägt ett värdepapper.

- - - -

Här finns också definitionen av vad som avses med marknadsnoterad. Den anknyter till den definition som i dag återfinns i punkt 5 av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt. En skillnad i förhållande till definitionen i nämnda lag är att det här anges att noteringen skall vara allmänt tillgänglig. Anledningen till detta är att noteringarna hos privata kreditinstitut skall räknas som "marknadsnotering" likaväl som notering på t.ex. Stockholms fondbörs men både skattskyldiga och taxeringsmyndigheterna måste kunna få del av noteringarna för att instrumenten skall anses marknadsnoterade.

Det enda uttryckligen uppgivna skälet till lagregleringen är kontrollskälet. Uttryckligen anges också att "privata" noteringar skall godtas om blott noteringarna är tillgängliga för allmänheten och skattemyndigheterna. Kravet på tillgängligheten visar i själva verket att det nakna noteringskravet kan uppfattas som mycket lättuppfyllt. -

Aktieindexobligationen är föremål för notering på Stockholms fondbörs. Redan därmed uppfylles lagens

krav. Hittills har också en viss omsättning förekommit under institutionell medverkan. Aktieindexobligationen är uppenbarligen avsedd för placering och omsättning på en anonym och välorganiserad placerarmarknad. De eftersträlvade kontrollmöjligheterna föreligger. Att omsättningen ännu inte tagit mer omfattande proportioner kan bero på att aktieindexobligationen typiskt sett har en relativt trög värdeutveckling under löptidens början. Senare under obligationens löptid kommer följsamheten mot det aktieindex som obligationen representerar att bli större och större. Då ökar incitamenten för kortfristiga placerare att ta positioner. Detta kan inträffa ganska tidigt under löptiden om aktieindex stiger oförmodat snabbt, och optionselementet i obligationen därigenom tidigt blir vad som brukar kallas "in the money". Sannolikheten för en mera intensiv handel med aktieindexobligationerna ökar då kraftigt. Ett annat skäl till att omsättningen varit låg kan vara att aktieindexobligationen alltjämt är ett mycket ovanligt och svårförstått instrument. Endast ett fåtal lån har hittills emitterats; samtliga under senare år. Utomlands, där instrumentet funnit längre, är handeln följaktligen mera omfattande. - Det är dessutom väl känt att ett antal aktier på OTC-listan och O-listan i praktiken omsätts ytterst sällan utan att det för den skull ifrågasätts att de är marknadsmässigt omsatta i nu aktuella lagrums mening. Aktieindexobligationer kan försälvjas relativt omgående om innehavaren accepterar den vid varje tidpunkt allmänt (vid bankkontoret) tillgängliga erbjudna kursen, alternativt den indikativa köpkurs, som banken har "intentionen att

ställa" "baserad på obligationens teoretiska värde". Utan sådana intentioner torde ett för marknaden avsett värdepapper vara omöjligt att emittera. - Vad gäller andelar i värdepappersfonder, vilka heller aldrig ifrågasatts som marknadsmässigt omsatta finansiella instrument, förvärvas de genom att inbetalning (ofta i form av regelbundet sparande i relativt små belopp) till fonden görs, varvid nya (bråkdelar av) andelar ges ut, och avyttras de genom utbetalning från fonden av önskat belopp, varvid andelstalet (eller bråkdelar därav) går ned. Någon omsättning av andelar, dvs. överlåtelse mellan placerare förekommer över huvud taget inte. - Sammanfattningsvis är aktieindexobligationen de facto föremål för en form av notering. Noteringen sker genom Stockholms fondbörs direkta medverkan.

Aktieindexobligationen är avsedd att vara ett omsättningsbart instrument på en anonym placerarmarknad vilket ändamål underlättas av att institutioner ställer köpkurser. De noteringar som förekommer är allmänt tillgängliga. Detta måste anses vara tillräckligt för att aktieindexobligationen skall uppfylla kraven enligt 27 § 2 mom. andra stycket SIL.

- I övrigt vill jag till skillnad mot majoriteten motivera mitt ställningstagande på följande sätt.

Frågorna 3, 4, 4b, 4c, 5, 5b, 5c, 6, 6b, 6c, 6d, 7, 7b, 8a, 8b, 8c och 8d

Värdeförändringen mellan tidpunkten för förvärvet av aktieindexobligationen och den tidpunkt då innehavet upphör är beroende av förändringar i värdet av de aktier som ingår i tillämpligt aktieindex.

Värdeförändringen beror inte på och kan inte beräknas på grundval av låneavtalet. Sådana värdeförändringar

utgör kapitalvinster och kapitalförluster och beskattas enligt reavinstreglerna (jfr prop. 1989/90:110, avsnitt 6.6.1 s. 459). Någon räntebeskattnings aktualiseras inte. Detta gäller även om förvärvet skett till en kurs understigande det nominella värdet. Inte heller i den situationen med en för förvärvaren helt säkerställd inkomst motsvaras värdestegringen av någon finansiell kostnad (ränta) för obligationens utfärdare. Värdestegringen innebär endast en återvinning av en tidigare innehavares realisationsförlust, som i sin tur kan ha berott på en nedgång i det aktieindex, vartill lånets återbetalningsbelopp knutits eller till risken för att obligationsutfärdaren inte kommer att kunna infria sitt åtagande att återbetala obligationslånets nominella belopp, dvs. omständigheter som inte motsvaras av någon finansiell kostnad (ränta) för obligationsutfärdaren. Inte heller denna värdeförändring beror på eller kan beräknas på grundval av låneavtalet. - Den omständigheten att det enligt god redovisningssed finns skäl att periodisera och intäktsföra värdestegringen saknar betydelse för bedömningen av intäktens skattemässiga natur. Intäkter i form av kapitalåtervinning utgör inte ränta i ekonomisk mening. I avsaknad av reglering som skulle kunna ge utrymme för annan bedömning i skattehänseende och då principen om symmetrisk skattemässig behandling av transaktioner - bl.a. i avsikt att förhindra skattearbitrage - genomsyrar 1990 års skattereform, anser jag att även "säkerställd" värdestegring i ett fall som detta skall beskattas enligt reglerna för reavinst och inte som ränta och liknande avkastning.

Riksskatteverket och Y AB överklagade och yrkade att Regeringsrätten skulle ändra förhandsbeskedet och förklara att aktieindexobligationen var att anse som marknadsnoterad (fråga 2).

Riksskatteverket yrkade vidare att förhandsbeskedet även i övrigt skulle ändras så att det överensstämde med den uppfattning som verket gett uttryck för hos Skatterättsnämnden, vilket innebar i huvudsak att räntebeskattning kunde aktualiseras vid inlösen av obligationen, vid avyttring av obligationen under löptiden till emitterande bank (förtida inlösen) och - i princip - vid avyttring till tredje man efter dagen för fastställelse av slutindex (frågorna 3-8).

Bolaget bestred bifall till Riksskatteverkets ändringsyrkande såvitt avsåg frågorna 3-8.

Regeringsrätten (1994-02-03, Björne, Tottie, Dahlman, Werner, Swartling) gjorde samma bedömning som Skatterättsnämnden beträffande de frågor som överklagats

och fastställde nämndens förhandsbesked i denna del.

Föredragna 1994-01-11, föredragande Håkansson, målnummer 1126--1127-1993

Sökord: Inkomst av kapital; Inkomst av näringsverksamhet; Förhandsbesked

Litteratur: prop. 1989/90:110 s. 429, 459, 722-723; Bokföringsnämndens uttalande BFN U 92:3; Redovisningsrådets rekommendation (RR 03:92) punkterna 17-23; Anne Rutberg, Svensk Skattetidning 1993 s. 81-98; Claes Norberg, Skattenytt 1993 s. 443-446, 448; Jacob M. Roupe, Skattenytt 1993 s. 449-469.
